

СПЕЦИЈАЛЕН ПРИЛОГ НА АКАДЕМИЈАТА ЗА ПРАКТИЧНА ОБУКА НА МЛАДИ НОВИНАРИ ПРИ МАГАЗИНОТ „ФОКУС“

МЛАД ФОКУС

Издание број 3

ЗАРАБОТКА ПРЕКУ ИНТЕРНЕТ

**ВАШИОТ КОМПЈУТЕР Е ПОРТА КОН ВИСТИНСКО ЕЛДОРАДО,
САМО АКО ЗНАЕТЕ ДА ГО ИСКОРИСТИТЕ ТОА**

ЗАРАБОТКА ПРЕКУ ИНТЕРНЕТ ВАШИОТ КОМПЈУТЕР Е ПОРТА КОН ВИСТИНСКО ЕЛДОРАДО, САМО АКО ЗНАЕТЕ ДА ГО ИСКОРИСТИТЕ ТОА

Идеен креатор и реализатор на проектот: Билјана МЛАДЕНОВА
Проект-менаџер: Биљана ТРОШАНОВСКА

Редакција:
Марија Неркова
Ѓургица Бојчева
Мирјана Димитријевска
Илија Маринковски
Филип Ѓоршовски
Автор на стрип: Дејан Азески
Стрип уметник: Лука Трошановски
Лектор: Маја Катарова
Уредник: Дејан Азески

Проектот е финансиски поддржан од Фондацијата Отворено општество Македонија

ЗАВИСНОСТ ИЛИ НАЧИН ЗА ЗАРАБОТКА: ШТО ПРЕТСТАВУВА ИНТЕРНЕТОТ ВО 21 ВЕК?

4

ТЕХНИЧКО-ТЕХНОЛОШКА АНАЛИЗА НА ЗАРАБОТКАТА ПРЕКУ ИНТЕРНЕТ НА ШТО ТРЕБА ДА ВНИМАВАТЕ АКО СТЕ ИНТЕРНЕТ-ПРЕТПРИЕМАЧ?

14

КАКО ЦЕЛИ КОМПАНИИ ГИ ПРОДАВААТ СВОИТЕ УСЛУГИ ПРЕКУ ИНТЕРНЕТ

19

ИНТЕРВЈУ БЛАЖЕ АЛЕКСОВСКИ ОСНОВАЧ И СОПСТВЕНИК НА CODING FACTORY

ЗА НЕКОЛКУ ПОТРОШЕНИ ЧАСА НА ИНТЕРНЕТ, МОЖЕ ДА СЕ ЗАРАБОТИ И ПРОСЕЧНА МАКЕДОНСКА ПЛАТА

26

ЗАВИСНОСТ ИЛИ НАЧИН ЗА ЗАРАБОТКА: ШТО ПРЕТСТАВУВА ИНТЕРНЕТОТ ВО 21 ВЕК?

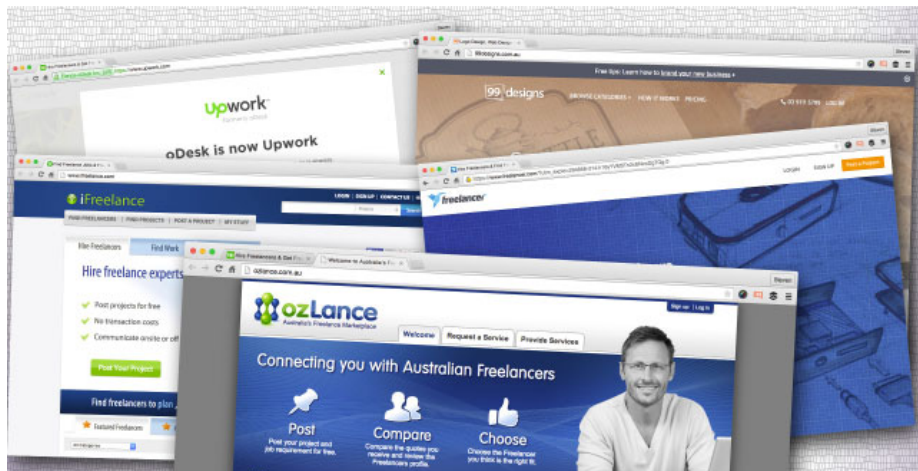
Практичните искуства и теоретската анализа покажуваат едно исто: работата преку интернет е сè подостапна, побарана и поатрактивна. Сепак, како и сите други професии, и таа има свои мани и негативности. Најголемиот проблем е непостојаноста и несигурноста и, секако, нерегулираниот пензиски и здравствен стаж кај речиси сите фриленсери

Марија НЕРКОВА
Ѓурѓица БОЈЧОВА

Понеделник напладне. Седам во фотелјата, го пијам кафето сè уште во пижами и заработувам. Убава звучи?! Ех, само кога би можело така. Но, дали сте запознаени дека навистина постои таква можност за голем број професии, истото да го работат од топлината на домот преку интернет. Прво што ни доаѓа на памет се Инстаграм, Фејсбук и останатите социјални мрежи, на кои сите поминуваме добар дел од времето. Сакале да признаеме или не, но само што ќе ги отвориме очите, прво се фаќаме за телефонот.

ЗАВИСНОСТ ИЛИ НАЧИН ЗА ЗАРАБОТКА: ШТО ПРЕТСТАВУВА ИНТЕРНЕТОТ ВО 21 ВЕК?

5

Интернетот во 21 век е толку распространет, што во исто време претставува и можност и опасност. Но, во оваа анализа нема да се задржуваме на негативната страна на интернетот, туку како неговата распространетост да ја искористиме во наша полза и за наша заработувачка. Направивме истражување на домашно ниво, но ги видовме и компаративните искуства од светот. Разговаравме со неколку соговорници што се одлучиле на овој вид заработувачка, за да може од прва рака да дознаеме за предностите, недостатоците, но и за финансиските бенефити од овој вид работа.

ВЕБ-САЈТОВИ ЗА ФРИЛЕНС КАКО ПОРТАЛ КОН ЕДЕН НОВ СВЕТ

Во Македонија и во светот, сè почесто се проширува заработката преку интернет. Многу странски компании во светот нудат работа од ваков тип. Посредници се странски портали, кои овозможуваат заработка преку интернет. Преку различни сајтови може да се направат различни проекти и задачи. Фриленсерството (**freelance**), засега, најмногу е развиено во Западна Европа и во САД, но сè позабрзано се развива низ целиот свет.

За многу веб-страници што нудат работа од дома, можеме да видиме реклами и на социјалните мрежи. Истражувавме неколку такви веб-сајтови.

Овие портали најчесто се пазар на идеи, вештини и таленти, каде што секој може да работи она што го сака. Најпопуларни работи се: маркетинг, веб-дизајн, пишување, програмирање, како и други различни консултантски активности.

СПЕЦИЈАЛЕН ПРИЛОГ НА АКАДЕМИЈАТА ЗА ПРАКТИЧНА ОБУКА НА МЛАДИ НОВИНАРИ ПРИ МАГАЗИНОТ „ФОКУС“

МЛАД ФОКУС

ЗАВИСНОСТ ИЛИ НАЧИН ЗА ЗАРАБОТКА: ШТО ПРЕТСТАВУВА ИНТЕРНЕТОТ ВО 21 ВЕК?

Бенефитите што ги овозможува оваа работа се: флексибилни часови, контрола врз работата на клиентите, работите од каде и да посакате и, најважно од сè - вие сте шефот.

Постојат многу македонски страни, каде што се ставаат огласи за работа од дома.

Како што можевме да забележиме од нашето повеќенеделно истражување, навистина има многу Македонци што работат како фриленсери. Постои дури и страница <https://www.upwork.com/l/mk>, каде што на едно место може да се најдат нивни податоци за тоа што работат и колку заработуваат.

ИСКУСТВАТА СЕ, ГЕНЕРАЛНО, ПОЗИТИВНИ

Од теоретска, преминавме и на практична анализа на оваа проблематика, па анкетиравме неколку студенти.

Нашата прва соговорничка **Ангела Поповска** е студентка на ФИНКИ од Скопје и работи на креирање веб-страници. Според нејзиното искуство, заработката преку интернет е 80 долари од проект.

„Оваа работа ја дознав преку пријатели и истражував на интернет. Сакам да ја работам оваа работа и нејзе им ја препорачувам и на други што сакаат да заработуваат на овој начин.“

Нејзината колешка, студентка **Јована Самојловска** работи како преведувач од германски на англиски јазик и обратно, а за тоа најчесто одвојува по 2-3 часа дневно, како што вели „пред легнување, или веднаш, штом ќе се разбуди додека го пие кафето“.

„Доколку го знаеш јазикот, не е воопшто тешко. Заработувачката од час кај мене е 11 долари, но секако таа цена варира од тоа колку време си на платформата, каков рејтинг имаш, што работиш итн. За работа јас ја користам платформата up work. На неа можете да најдете онлајн-работа од секаков вид. Се бараат веб-дизајнери, преведувачи, онлајн-асистенти, текстописци“.

Таа смета дека на интернет може да се најде работа како фриленсер за секоја професија.

„Да, секако дека може. Сигурно дека не можеш да бидеш хирург на интернет (се смее), туку фитнес-тренинг. Како што спомнав, на интернет може да пронајдете работи од сите видови и сите професии, помалку или повеќе трудово интензивни. Сега, доколку сте фитнес-тренинг имате еден-два часа онлајн-тренинг, каде што зборувате со клиентот. Треба да му направите мени за исхрана и да забележувате напредок, доколку сте преведувачи мора да внимавате на граматичките грешки и на стручната литература итн. Сакам да кажам, иако работата преку интернет не е воопшто тешка, сепак, никој нема да ве плати за џабе“.

Според неа, предност има тоа што можете да работите од дома и да спиеите до пладне, но, сепак, имате рокови што мора да бидат запазени.

ЗАВИСНОСТ ИЛИ НАЧИН ЗА ЗАРАБОТКА: ШТО ПРЕТСТАВУВА ИНТЕРНЕТОТ ВО 21 ВЕК?

„Работа на интернет има за секој што сака да работи. Како и секоја работа, така и оваа си има свои предности и мани. Кога би се прашала јас, секако дека би ја препорачала. Доколку не е добра, зошто би ја работела и самата. Но, тука е несигурноста на пазарот, прашањата за здравственото и пензиско осигурување, така што, пак, ќе речам, како и секоја друга работа, така и оваа си има свои предности и мани“.

Во секој случај, сумарните искуства на нашите соговорници поврзани со оваа тема се позитивни.

ДУРИ И ФАКУЛТЕТ СЕ ЗАВРШУВА ПРЕКУ ИНТЕРНЕТ

Целосни студии и полагање испити на далечина со помош на интернет. Ова е најновиот тренд што го нудат дел од македонските високообразовни институции за студентите, кои не се во можност физички да присуствуваат на наставата. Ова најмногу се користи од дијаспората, но и од ученици од внатрешноста на Македонија.

Според Анита Јаневска, студент на „Бизнис академија Смилевски“ се работи за голема поволност, особено за оние кои навистина сакаат да студираат, а се физички спречени да го прават тоа.

„Онлајн ни е обезбедена целата литература, како и дел од предавањата, така што немаме никакви ограничувачки фактори во однос на студентите што физички се присутни во зградата на факултетот. Професорите се многу пријателски расположени и секогаш се тука за да ни помогнат да разрешиме каков било проблем поврзан со учење на далечина. Така што, секој што сака да студира, а не е во можност физички да присуствува во Скопје и во Битола, топло би му препорачала да се запише на овој тип студии“.

Студентите велат дека се задоволни од фактот што целокупната програма на универзитетот е прилагодена за студирање преку интернет.

„Програмата на овој факултет е така адаптирана за да може да се студира и на далечина - нормално со помош на професорите и менторот. Оваа Академија моментално е пионер во овој вид студирање, но јас се надевам дека ова ќе постане тренд и дека ќе биде применливо и на останатите универзитети“, вели Давор Боцевски, студент при „БАС“.

Самите професори не гледаат причина зошто во 21 век да не се применува помасовно ваквиот тип на учење, за кој тврдат дека дава подеднакво добри резултати, како и класичниот начин на настава.

Според професор д-р Маја Кочовски, ваквиот тип на настава и студирање бара само неколку едноставни услови, како што е пристап до интернет и соодветни аудиовизуелни помагала.

„Сите наши професори им се постојано на располагање на студентите од страна и со помош на координаторите, тие се обучени како да го спроведат образованието на овој модерен начин. По неколку години ваква работа може да заклучиме дека продуцираме кадри, кои се со подеднакво знаење и компетенција, како и останатите, а тоа се докажува на пазарот на труд. И тоа ни е доволна гаранција дека ваквиот начин на студирање е добар. Особено за тие што се оневозможени да присуствуваат на редовната настава, ова е одлична замена за завршување на првиот и вториот циклус студии“.

Засага, ваква можност нудат само неколку факултети во Македонија, но има најави за многу повеќе.

КОИ СЕ ОБЈЕКТИВНИТЕ ПРЕДНОСТИ, А КОИ НЕДОСТАТОЦИТЕ?

Во принцип, хонорарниот работник има поголем број задачи отколку во редовното вработување, но затоа речиси секогаш има поголема слобода да го избере својот распоред за работа. Тоа претставува предност за тие што сакаат креативно работење и имаат способност правилно да управуваат со своето работно време. Но, доколку засегнатиот работник претпочита рутинска работа, или нема самодисциплина во однос на работното време, моделот ќе значи недостаток.

Најголемата предност за ангажирање хонорарец е да се обезбеди ефективна комуникација бидејќи клиентот има директна комуникација со него, а со тоа се зголемува квалитетот на реакцијата и се избегнуваат недоразбирањата меѓу двете страни.

ЗАВИСНОСТ ИЛИ НАЧИН ЗА ЗАРАБОТКА: ШТО ПРЕТСТАВУВА ИНТЕРНЕТОТ ВО 21 ВЕК?

Истото расудување се применува и во економски аспект. Општо земено, се смета дека хонорарните работи добиваат подобар надоместок од фиксниот, но немаат бенефиции за работна сила, како што се медицинско осигурување, или компензација за пензија. Исто така, тука е важна и личноста на хонорарците затоа што се бара од нив да си обезбедат за себе покриеност од вакви ризици (болест, старост, привремено намалување на приходите и сл.) со склучување договори за такви услуги во приватниот сектор (приватно здравство, приватен пензиски план итн.). Подобра плата имаат консултантите за работа во странство, обично за задачи со висок технолошки товар и за нив, главно, не се проблем пензиското и здравственото осигурување.

Друг аспект што треба да се разгледа е дека во принцип, хонорарците треба да бидат заинтересирани за стекнување нови

ЛИСТА НА ОДБРАНИ САЈТОВИ

НА КОИ БИ МОЖЕ ДА СЕ ПОБАРА РАБОТА

General Freelance Jobs (Websites)
 Freelance Writing Jobs (Websites)
 Freelance Design Jobs (Websites)
 Freelance Developer Jobs (Websites)
 Freelance Photographer Jobs (Websites)
 Freelance Marketing Jobs (Websites)
 Virtual Assistant Jobs (Websites)
 Freelance Video Editing Jobs (Websites)
 Freelance Sales Jobs (Websites)
 Freelance Customer Support Jobs (Websites)

клиенти, изработка на нови производи, ажурирање на нивното знаење итн., што, пак, дава можност да се зголемат приходите, па дури и, понекогаш, да се основа компанија или да се добие редовен работен однос. Сепак, има луѓе што немаат капацитет или подготвеност да ги искористат овие предности и кои, напротив, ќе најдат постабилно вработување со пониски приходи, но и со пониски барања, ризици и со поголема долгорочна стабилност.

Понекогаш хонорарците работат со еден, или со повеќе хонорарни преведувачи или продавачи, и формираат „виртуелна агенција“ за да им служат на посебните потреби на клиентот за краткорочно, или трајно работно место, или задача. Овој разновиден модел на виртуелна агенција може да им помогне на хонорарците да добијат работни места, за кои се потребни специфични и сегментирани искуства и вештини надвор од опсегот на една личност. Како што клиентите се менуваат, на ист начин тие можат да ја променат базата на таленти што агенцијата од ваков тип ја избира за своите проекти.

Многу публикации и весници неодамна почнаа да ја нудат опцијата „гоустрајтер, или автор“. Тоа значи дека медиумот го користи вашиот труд, но не го објавува вашето име. Па, дури и самите давате согласност, ако е тоа потребно, друг да биде потпишан на вашиот текст.

Друг недостаток е што хонорарците, честопати, мора самите да се справуваат со договори, правни работи, сметководство, маркетинг и со други деловни функции. Работното време може да трае повеќе од нормално пропишаното.

На хонорарната работа се гледа како на дополнителна опција за приход, а во време на криза, самовработувањето е една од најдобрите опции.

ЗАВИСНОСТ ИЛИ НАЧИН ЗА ЗАРАБОТКА: ШТО ПРЕТСТАВУВА ИНТЕРНЕТОТ ВО 21 ВЕК?

СЕ ПРЕКВАЛИФИКУВААТ ВО ИНФОРМАТИЧАРИ

Како резултат на сето тоа што погоре го констатиравме, сè повеќе луѓе секојдневно ги посетуваат академиите за преквалификација на кадар од општествените науки кон струките поврзани со ИТ-секторот. Тие таму учат како да станат 3Д-моделари, архитекти, графички дизајнери, или се подготвуваат за професиите, кои, во моментот, се најмногу барани на пазарот.

Според нашата прва соговорничка Јелена Тодоров, која е дипломиран економист, преку преквалификациите се враќа на својата изворна љубов - архитектурата, но на еден посовремен начин преку аутодеск платформата.

„Имам незавршен архитектонски факултет, а инаку сум дипломиран економист. Со оглед на тоа дека со години не сум имала никаква допирна точка со архитектурата, или со што било поврзано со тоа, сметам дека мојата преквалификација напредува одлично. На завршниот проект се покажа дека навистина многу сум научила. Нормално дека треба уште многу работа, но сè што досега сум научила е врвно. Со оглед дека предавачите беа одлични, сега моето знаење е на едно ниво, каде што можам да почнам да работам“.

Не многу одамна, преквалификациите од една кон друга не-сродна струка беа навистина голема реткост и малку луѓе се одлучуваа на тоа. Но, ете, развојот на информатичката технологија и пазарот на фриленсери си го направија своето.

Според **Арџан Доко**, вработен во Владата на Македонија, преквалификациите се нормална работа во современиот свет.

„Работам во Владата на Република Македонија. За курсот дознав преку интернет, случајно прелистувајќи огласи. Засега сум заинтересиран за преквалификации во архитектурата, но нормално не се исклучува можноста и за останати видови преквалификации. Задоволен сум со стекнатото знаење, а најмногу со сертификатот, кој е меѓународно признат и тоа е една голема сатисфакција“.

Во Македонија, во моментот работат десетина помали и поголеми училишта што се занимаваат со преквалификација на кадар, а според информациите што ни ги дадоа, интересот е сè поголем. Оттаму велат дека нема многу простор за манипулација со студентите, бидејќи тие уште пред да дојдат, точно знаат што треба да научат и со каков сертификат е потребно да се стекнат.

„Веќе седум години имаме лиценца од „Аутодеск“ од Америка и овде ние работиме обука за софтвер. Доаѓаат луѓе и курсисти од разни професии, бидејќи е дојдено времето во кое се живее брзо и треба да имаме што повеќе вештини. Преку изучување на нашите софтвери на курсот, кој трае по два месеца, луѓето се стекнуваат со уште една референца во своето портфолио, која можат да ја користат и во странство. Ако се иселат од државава, тие можат со себе да го понесат својот оригинален сертификат од „Аутодеск“ од Америка на англиски јазик и можат веднаш да се вклучат во процесот на работа. Дел од нив остануваат и кај нас, а дел од нив наоѓаат работа преку интернет, што не е никаков проблем“.

Прашањето што се наметнува е дали со ваков степен на развој на информатичката технологија може да се случи да замре интересот за општествените науки, кои му се, исто така, потребни на едно општество, како и технологијата.

ТЕХНИЧКО-ТЕХНОЛОШКА АНАЛИЗА НА ЗАРАБОТКАТА ПРЕКУ ИНТЕРНЕТ НА ШТО ТРЕБА ДА ВНИМАВАТЕ АКО СТЕ ИНТЕРНЕТ-ПРЕТПРИЕМАЧ?

Во денешно време постојат илјада и еден начин да заработите преку интернет, но и илјада и еден начин да загубите преку вашите активности на глобалната мрежа. Затоа советот до младите претприемачи е претходно да се информираат за предностите и опасностите што демнат од сите страни, но и да бидат подготвени на тоа што ги чека. Државата треба да најде мек начин да ја анулира даночната евазија, која е сè попрактикувана од луѓето што заработуваат преку интернет.

Илија МАРИНКОВСКИ
Мирјана ДИМИТРИЕВСКА

Интернетот нуди многу можности, но понекогаш знае да биде и опасно место каде што може да изгубите пари на легален и на нелегален начин. Затоа го изготвивме овој водич, кој се надеваме дека ќе им помогне на новите интернет-претприемачи да се справат со предизвикот на дигиталниот свет.

ПОТЕНЦИЈАЛ ЗА ЗАРАБОТКА, НО И ЗА ИЗМАМА

Особено популарни методи на заработка и промоција се социјалните мрежи како Инстаграм (Instagram), Фејсбук (Facebook) и Јутјуб (You Tube). И во Македонија постојат луѓе што заработуваат преку овие платформи.

Ќе го земеме за пример еден од најпознатите јутјубери во Македонија од областа на игрите, **Марко Марковиќ**, познат како GP (Џи Пи) со повеќе од 200.000 сабскрајбери. Неговата месечна заработка како што наведува страницата Social Blade се движи од 1.000 до 16.000 долари. Тука не е пресметана и заработката што некои јутјубери ја остваруваат и од спонзорства за реклама од фирми, како Фанта, Кока-кола и други поголеми корпорации.

Инстаграм, исто така, се користи како алатка за заработување, но таму е на принципот следачи/следбеници (Followers). Корисниците на Инстаграм што имаат многу следбеници популарно се нарекуваат инфлуенсери. Тоа се луѓето што рекламираат/објавуваат содржини што се спонзорирани и така заработуваат.

Исто така, може да си отворите свој бизнис-профил на Инстаграм, да рекламирате и да продавате одредени производи. Инфлуенсерите, исто така, се познати по тоа што се креатори на мислењето (opinion makers) во општеството. Некои од најпознатите инстаграм-профили во Македонија, како оној на **Дарко Влогс** со повеќе од 58.000 следбеници, **Миа Костова** со повеќе од 23.000 следбеници и редица други, веќе се квалификувани од агенциите како место каде што може да се остварува сериозен маркетинг.

ТЕХНИЧКО-ТЕХНОЛОШКА АНАЛИЗА НА ЗАРАБОТКАТА ПРЕКУ ИНТЕРНЕТ НА ШТО ТРЕБА ДА ВНИМАВАТЕ АКО СТЕ ИНТЕРНЕТ-ПРЕТПРИЕМАЧ?

Карактеристично за оваа област е тоа што на еден вистински профил на позната личност, која пласира реални содржини, има барем два што се обидуваат да го злоупотребат истиот нелегално, преземајќи негови фотографии и податоци. Иако постои законска регулатива која би требало да нè штити од ваков тип злоупотреби, експертите советуваат постојано да се внимава со секој чекор од нашите активности на социјалните медиуми.

КАКО СЕ ОДАНОЧУВААТ СРЕДСТВАТА

ЗАРАБОТЕНИ ПРЕКУ ИНТЕРНЕТ?

Проблемот кај заработувачката преку интернет е тоа што речиси никој не ги пријавува парите во Управата за јавни приходи за подоцна тие да се оданочат. Поради тоа, државата се соочува со проблем на затајување данок. Во Законот јасно стои дека нема да се оданочуваат само приливи на личен трансфер и подароци пратени од странство, но продажбата на услуги преку интернет ќе биде оданочена, согласно Законот за вршење услуги, брз трансфер на пари.

Оданочувањето на фриленс-агентите во Република Северна Македонија се одвива согласно Законот за личен доход, но не постои конкретен вид или подвид на приход што се однесува на направени приходи преку дигиталните платформи за фриленс-услуги. Во согласност со видот/типот на договорената услуга меѓу договорните страни, приходот соодветно се класифицира согласно видовите на приход дефинирани во Законот за данок на личен доход.

Овие приходи, како што стои во одговорот на Управата што го добивме, се оданочуваат преку поднесување и плаќање на пресметки во системот Е-персонален данок, а УЈП ги презема сите мерки за минимизирање на даночната евазија при овие трансакции (измена на Закон за банки и Закон за УЈП, предлог-измена на Закон за брз трансфер на пари, како и постапување по дојава од трети страни). Остварените приливи од „дигитални услуги“ се оданочуваат со даночна прогресија, приливот до 90.000 денари по стапка од 10 отсто, а разликата над тоа по стапка од 18 отсто.

Токму поради даночната прогресија и зголемениот даночен товар, овие, главно млади, луѓе бараат начини приливите да не ги примаат преку македонски банки, кои, пак, имаат обврска да ја известуваат Управата за јавни приходи за оданочените приливи.

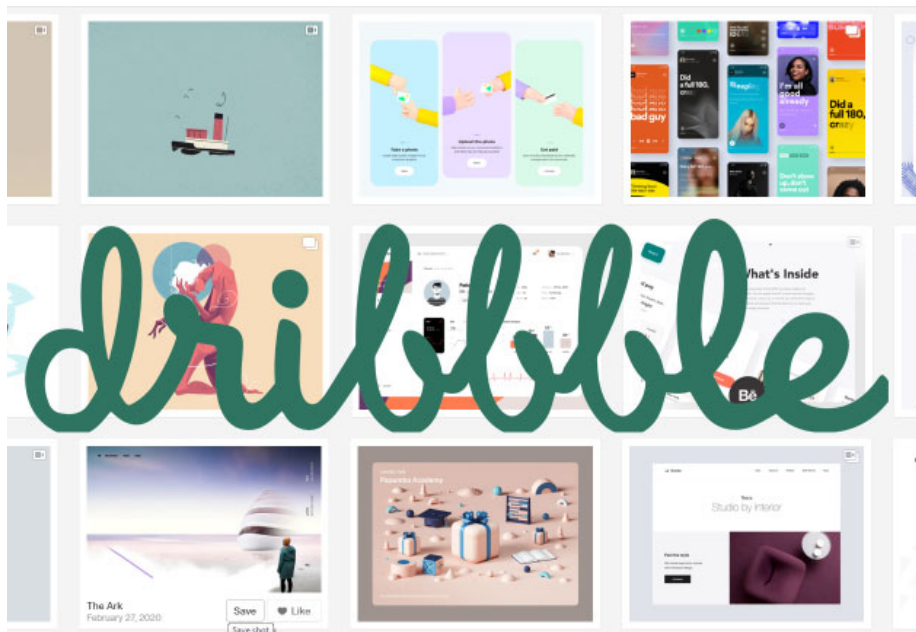
За нејзиниот личен пример разговараме со Кристина П. (24), фриленс агент, која работи онлајн за австралиска компанија и која вели:

„Моето знаење го стекнав преку академијата за неформално образование „Сивус“ и преку онлајн-курсеви. Запишав факултет, но она на што се посветуваа професорите и се трудеа да нè научат, сметам дека не беше во целост она што во моментот ми помага да заработувам. Па, затоа и најголемиот апсурд е што 10 отсто од моите месечни примања ѝ ги плаќам на државата, и се тоа во рок од 15 дена, а таа ниту во еден дел од она што го работам нема удел. Како што веќе напоменав, моето знаење потекнува од академијата, за која сама издвојував средства, додека паралелно учев и работев.“

Има многу слични примери како оној на Кристина, а нивниот број ќе станува сè поголем. Тоа значи дека државата ќе мора да најде начин да ги привлече, а не да ги натера лицата што заработуваат преку интернет легално да си ги пријавуваат своите приходи. Бидејќи на ваков начин корист немаат ниту едната, ниту друга страна.

ТЕХНИЧКО-ТЕХНОЛОШКА АНАЛИЗА НА ЗАРАБОТКАТА ПРЕКУ ИНТЕРНЕТ НА ШТО ТРЕБА ДА ВНИМАВАТЕ АКО СТЕ ИНТЕРНЕТ-ПРЕТПРИЕМАЧ?

17

КАКО ДА ЗАРАБОТИТЕ НАДВОР ОД СОЦИЈАЛНИТЕ МРЕЖИ?

Но, не се само социјалните мрежи популарна „алатка“ за заработувачка од дома. Постојат и многу други начини да се заработи преку интернет. Во тоа може да ви помогне некој обичен курс за дизајнирање, каде што се изучува како да се дизајнираат логоа, веб-страници, ентериер на соба, флаери, мени од некој ресторан или кафетерија, или што било друго што како услуги и проекти би можеле да се продаваат на интернет. Постојат многу веб-страници што ви го овозможуваат тоа. Една од многуте, која е многу популарна меѓу луѓето е Dribbble, каде што може да се регистрирате и да ги продавате вашите услуги како дизајнер. Исто така, еден од начините на заработка може да биде и продажба на ваша фотографија што сте ја направиле.

Настрана од тие уметнички вештини за користење фотошоп, илустратор или сликање фотографии и продавање на интернет, мошне популарен начин за заработка е и издавањето на сместување на страници како што се Ер-би-ен-би (Air Bnb), каде што доколку имате на располагање стан, кука или соба за издавање, можете да си ја промовирате, да наведете локација, град, држава. Се дава целосен опис на местото и, се разбира, цена од ноќ и доколку има заинтересирани туристи, тие ве контактираат да резервираат.

ТЕХНИЧКО-ТЕХНОЛОШКА АНАЛИЗА НА ЗАРАБОТКАТА ПРЕКУ ИНТЕРНЕТ НА ШТО ТРЕБА ДА ВНИМАВАТЕ АКО СТЕ ИНТЕРНЕТ-ПРЕТПРИЕМАЧ?

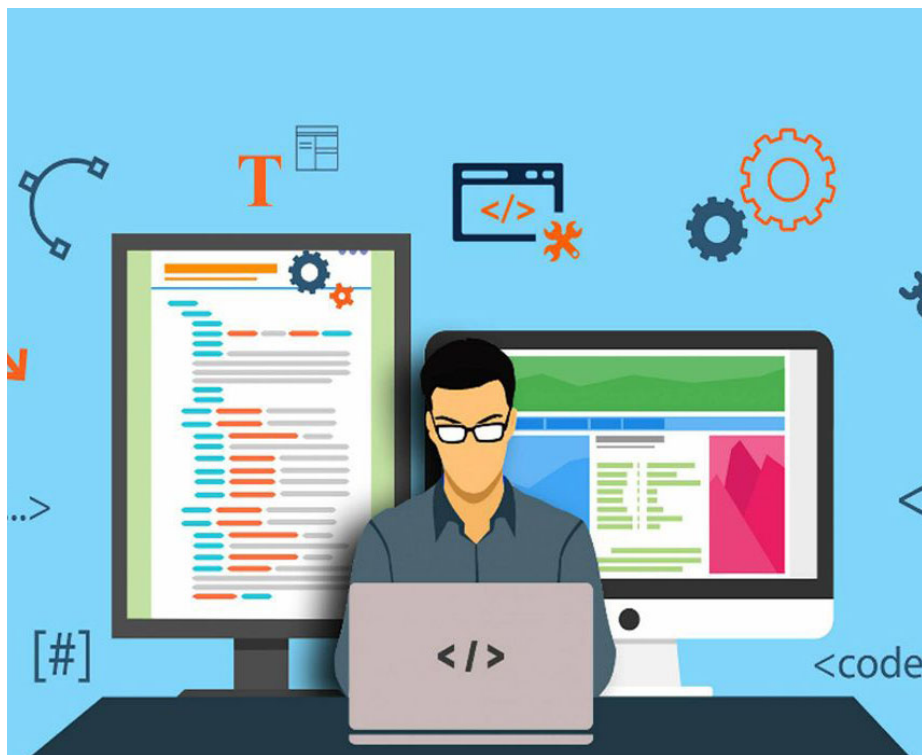
Популарен начин на заработка се и блогите, колумните, кликовите на одредени програми, гледањето реклами, изработката на мали игри, изработка на domeјни, продажба на ваши производи и друго, каде што се заработува и од 1 долар до 500 долари, па дури и 1.000 долари од час, во зависност од тоа дали кликате реклами, пишувате колумни или продавате некој ваш производ.

Генерално, луѓето во светот, кога се работи за заработка од дома, се и тоа како снаодливи и креативни во тој поглед. Но, тоа кај нас не е сè уште доволно застапено во толкава мера, како во другите држави. Ние сè уште гледаме на работата на интернет со одредена доза скептицизам. Можеби во прашање е и менталитетот на народот, каде што и натаму се вели: „Оди синко да работиш некаде во администрација, каде што ќе имаш редовна плата“. Но, ако ја погледнеме заработувачката на интернет и онаа на просечен работник во администрација, ќе забележиме дека постои огромна разлика во цифрите на заработка.

Исто така, луѓето што заработуваат од дома немаат одредено време или часови за работа, а немаат ниту надредено лице што ќе им стои постојано над глава и ќе им врши притисок, што за модерните генерации претставува огромна предност.

КАКО ЦЕЛИ КОМПАНИИ ГИ ПРОДАВААТ СВОИТЕ УСЛУГИ ПРЕКУ ИНТЕРНЕТ

19

Во претходните анализи имавме поединечни примери на успешни луѓе што заработуваат преку интернет, работејќи за други. Во овој дел ќе ви прикажеме и неколку компании, претежно основани и раководени од млади луѓе, кои колективно го здружуваат трудот за да го извезуваат своето знаење и квалитет во далечните развиени земји. Навистина најголем дел од нас не сме свесни со какви сè примери располагаме во Македонија.

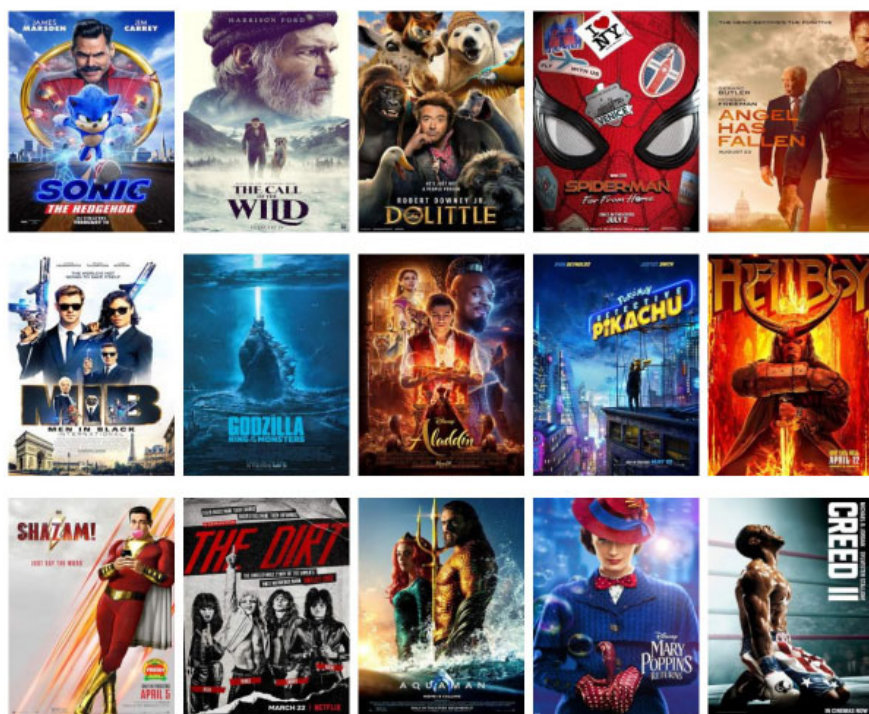
ПРИМЕР БРОЈ 1:

МИЛЕНИУМЦИ (МИЛЕНИЈАЛЦИ-milenials -ang) ШТО РАБОТАТ ЗА ХОЛИВУД

Во Скопје постои компанијата за аудиовизуелни ефекти Fx3x, која веќе со децении работи на најкомплицираните и најпознати филмови и видеоигри. Но, она што е најинтересно е фактот што речиси целиот тим на оваа компанија е помлад од 30 години.

Според продуцентката **Ана Тодорова**, ако некоја работа ја сакаш, тогаш предизвиците стануваат само слатки маки.

КАКО ЦЕЛИ КОМПАНИИ ГИ ПРОДАВААТ СВОИТЕ УСЛУГИ ПРЕКУ ИНТЕРНЕТ

„Ние ја имаме таа среќа, што сите сме филмски фанатици и вљубеници во својата работа и затоа подготвени сме да ги пребродиме тие слатки маки. Инаку Холивуд е светлосни години пред нас од секој можен аспект, како и да се зборува. Но, ете, ја имаме таа среќа, барем да допреме дел од тој колач и сметам дека самите наши сработени проекти зборуваат дека можеме да се носиме со нашите колеги од странство“.

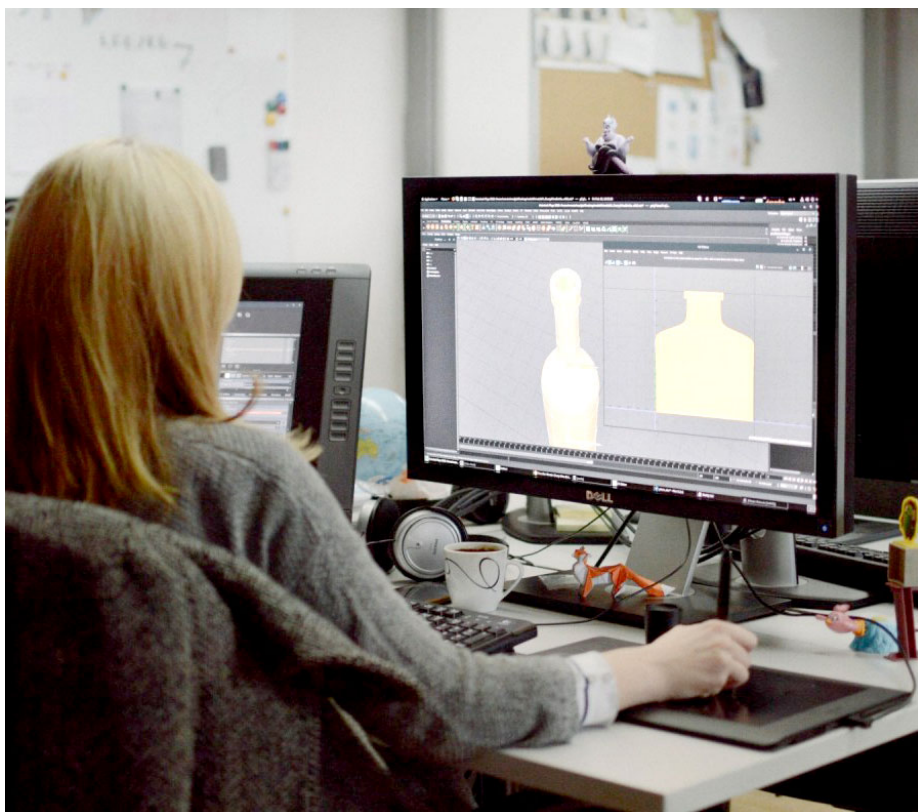
Таа додава дека младоста не им е ограничувачки фактор, туку основа за нивниот ентузијазам, кој во комбинација со желбата и љубовта кон работата, дава резултати.

„Оваа индустрија е голем предизвик. Технологиите постојано се менуваат. Така што треба да се вложи многу труд за да ги следиш, но веројатно и затоа ја сакаме и ја работиме оваа работа. Но, секој што има желба и љубов нешто да работи, ќе пронајде начин да се носи со предизвиците“.

Сопственикот на Fx3x, **Кристијан Даниловски** е убеден дека дваесет и тринаесетгодишниците апсолутно можат да бидат рамноправни со нивните постари и попознати колеги од Холивуд.

КАКО ЦЕЛИ КОМПАНИИ ГИ ПРОДАВААТ СВОИТЕ УСЛУГИ ПРЕКУ ИНТЕРНЕТ

21

„Главната енергија доаѓа од младите. И јас почнав да го работам ова на мои 22 или 23 години. Така што многу добро разбираме која е таа енергија и креативност што ја поседува секој млад човек. Едноставно немаме некакви ограничувачки погледи, токму напротив, ние настојуваме да имаме што повеќе млади луѓе во нашиот тим. Тоа што ним им недостасува во делот на искуството, го надополнуваат со енергијата и ентузијазмот. А искуството природно доаѓа отпосле со годините работа.“ Тој ни наброја само дел од листата на нивните реализирани проекти, за која благо речено може да се каже дека е импресивна и изгледа речиси нереално за мала држава како Македонија.

„Во овој момент сме околу 150 вработени во целата групација. Работиме претежно на холивудски блокбастери и на американски ТВ серии, како на пример Star Trek-Discovery ili Star Wars The rise of Skywalker. Работевме и на Transformers, Terminator, James Bond, Mission Impossible, Jurassic World и така натаму.

И Тодоровска и Даниловски се согласија дека главната придобивка од ваквите компании е што го запираат одливот на млади кадри во странство, што е апсолутен тренд овие години.

СПЕЦИЈАЛЕН ПРИЛОГ НА АКАДЕМИЈАТА ЗА ПРАКТИЧНА ОБУКА НА МЛАДИ НОВИНАРИ ПРИ МАГАЗИНОТ „ФОКУС“

МЛАД ФОКУС

КАКО ЦЕЛИ КОМПАНИИ ГИ ПРОДАВААТ СВОИТЕ УСЛУГИ ПРЕКУ ИНТЕРНЕТ

ПРИМЕР БРОЈ 2:

АКАДЕМИЈА ЗА 3Д-ДИЗАЈН ШТО ГАРАНТИРА РАБОТА НИЗ ЦЕЛИОТ СВЕТ

Оваа приказна ни кажува дека во ерата на масовно иселување на младите од Балканот постојат и примери на млади претприемачи, кои сметаат дека не мора да емигрираат за да заработат и за да живеат убаво.

Стефан Митров, сопственик на приватна академија за 3Д и дизајн на игри, е еден од таквите позитивни примери, кој вели дека со помош на интернет, целиот свет е негов пазар.

„Мотивот за M3DS да почне со работа е да се добие подобро образование во нашата држава. Ние почнавме од простории со само 6 студенти, но продолживме да се надградуваме, сè додека не дојдовме до фаза да мислиме, не само на квантитетот, туку и на квалитетот на работа“.

СОСТОЈБАТА ВО РЕГИОНОТ НЕ Е ПОРАЗЛИЧНА

Истражувајќи ја оваа тема, дојдовме и до податоци за соседните држави. Интересен пример најдовме во Црна Гора, каде што под притисок на невработеноста, во попасивните урбани подрачја, младите веќе цела деценија се принудени егзистенцијата да ја бараат на ваков креативен начин.

Според Јован Радниќ, кој во фриленсингот влегол на негови 18 години, станува збор за начин на работа, кој дава безбројни можности, но само ако си вистински заинтересиран за тоа.

„Во фриленсингот влегов поради некоја моја неможност да најдам работа во Црна Гора затоа што немав никакви квалификации и работно искуство. На мои тогашни 18 години, навистина не знаев со што ќе се занимавам и не знаев каде понатаму. Ми требаше нешто што ќе ме насочи во животот. Мојата прва работа беше во една интересна индустрија, која кај нас не постои. Се работи за гејмингот, кој ми беше голема страст, бидејќи бев љубител на видеоигрите. Но, кога на некој начин добив можност да се занимавам и со нешто што ми беше интересно во исто време и корисно, среќата навистина ми се насмевна“.

Радниќ раскажува дека на почетокот бил соочен и со многу стереотипи од семејството и околината.

„Работев за еден многу мал стартап, кој ми ги отвори вратите кон многу поголеми работи во светот. Интересен беше ставот на мајка ми кога ѝ кажав дека одам на состанок, или на собир со колегите во Шпанија. Таа ми рече, па ти сине одиш со луѓе што никогаш не си ги запознал. Сепак, сè излезе добро и по толку време работа во фриленсинг, мислам дека никогаш не би го менувал начинот на функционирање“.

Сепак, и во Црна Гора, како и кај нас, фриленсерите се соочуваат со истите проблеми. Нерешено здравствено и пензиско осигурување, кратки рокови за испорака на проектите и задачите, како и непредвидливост на побарувачката на пазарот за конкретен кадар.

Митров смета дека т.н. „слободна работа од дома“ кон сиот свет е клучот за задржување на младите во Македонија.

„За тие што не можат да се вклопат, секогаш постои можност да се работи од дома. На тој начин промовираме еден нов тренд на работа и живот, кој и јас самиот сум го практицирал и лично од дома сум завршил повеќе од 200 проекти. Токму тоа се трудам да им го пренесам на студентите за да можат да ги рашират своите крила“.

По завршувањето на школувањето во академијата M3DS, студентите се подготвени да работат за компании, како и за поединци од сиот свет. Тоа е огромна предност и предуслов ако се сака да се остане дома, а, сепак, да се има солидна заработувачка.

„Да, секако, глобалното општество ги нуди тие можности за фриленсерите. На почетокот, нашите студенти имаа почетни контакти со клиентите од странство со помош на нашите компании, но, секако, на секој студент му е овозможено, кога ќе се почувствува подготвен, да почне со работа сам од дома на проекти, кои се достапни на глобално ниво. Поентата е во тоа што голем дел од луѓето сè повеќе сакаат да бидат независни и да работат од сопствениот стан, што е веќе достапно преку бројни фриленс-сајтови, на кои има сè повеќе квалитетни проекти“.

На прв поглед, сето ова звучи навистина примамливо, но треба да се знае, дека 3Д-моделирањето, покрај тоа што е креативна, истовремено е и многу трудоисцрпувачка професија, која можат да ја работат квалитетно само тие што навистина го сакаат тоа.

МЛАД ФОКУС

СПЕЦИЈАЛЕН ПРИЛОГ НА АКАДЕМИЈАТА ЗА ПРАКТИЧНА ОБУКА НА МЛАДИ НОВИНАРИ ПРИ МАГАЗИНОТ „ФОКУС“

КАКО ЦЕЛИ КОМПАНИИ ГИ ПРОДАВААТ СВОИТЕ УСЛУГИ ПРЕКУ ИНТЕРНЕТ

ПРИМЕР БРОЈ 3:

МАКЕДОНСКА МАРКЕТИНГ-КОМПАНИЈА ШТО РАБОТИ ЗА АМЕРИКАНСКИ КОМПАНИИ

Она што е најинтересно е фактот што дојдовме до податоци дека од интернет не заработуваат само информатичарите. Маркетиншката компанија Vrootok од Скопје ги нуди своите услуги на клиенти од сиот свет. Сопственичката **Теодора Николовска** ни ја раскажа својата приказна.

„Vrootok“ е дигитална маркетинг-агенција, која е базирана во Скопје, меѓутоа работи за клиенти од странство, особено од Соединетите Американски Држави и со земји од Западна Европа. Мојата приказна почна одамна, уште кога учествував во американската програма наречена Junior achievements. И уште тогаш се роди мојата желба за сопствена компанија, но во тој момент не знаев за каква компанија би се работело“.

Николовска раскажува дека поминала трновит пат додека не стасала до реализацијата на својот бизнис-сон. Вели дека процесот на успех во бизнисот е исполнет со подеми и падови, кои не смеат да го обесхрабруваат младиот претприемач.

КАКО ЦЕЛИ КОМПАНИИ ГИ ПРОДАВААТ СВОИТЕ УСЛУГИ ПРЕКУ ИНТЕРНЕТ

25

„По три години работен стаж во друга компанија, добив можност да основам и сопствен бизнис. Тоа во суштина беше партнерски договор со еден клиент од Тексас, така што јас отворив претставништво на неговата компанија. Сето тоа беше убаво, сè додека еден ден, по шест месеци, тој не одлучи да ја затвори компанијата, така што бев принудена да им дадам отказ на сите вработени. Првата година успеав да стасам од дното до врвот и повторно назад на дното. Но, ете оваа година добив можност како претставник на својата нова успешна компанија да одам на бизнис-патување во САД, каде што пет недели функционирав и работев во Чикаго и во Вашингтон. Заклучокот од ова искуство и целиот мој минат труд од овие две претприемнички години е тоа дека сите млади треба да веруваат во себе и во своите соништа и да не се откажуваат од нив. Мене ми е јасно дека на Балканот, состојбата е многу различна од состојбата во западните и општо развиените држави, меѓутоа тоа не значи дека не можеме да успееме. Секаде во светот има можности што чекаат да бидат искористени. Тоа секако не значи дека сите вие мора да се преселите во некоја друга држава за да бидете успешни и среќни“.

Ана, Теодора и Стефан се само дел од една растечка група млади луѓе, која ги сфатила предностите на глобалниот свет и која е доволно способна да ги примени и да ги искористи.

ИНТЕРВЈУ: БЛАЖЕ АЛЕКСОВСКИ, ОСНОВАЧ И СОПСТВЕНИК НА CODING FACTORY ЗА НЕКОЛКУ ПОТРОШЕНИ ЧАСА НА ИНТЕРНЕТ, МОЖЕ ДА СЕ ЗАРАБОТИ И ПРОСЕЧНА МАКЕДОНСКА ПЛАТА

Еден од поуспешните македонски фриленсери, кој веќе има и своја успешна компанија, која ангажира нови фриленсери, најдетално ни ја опиша целата предност од ваквиот начин на работа. Тој ги советува и охрабрува сите вработени или невработени луѓе да се обидат да потрошат барем неколку часа работејќи на интернет, бидејќи финансиските ефекти навистина може да бидат големи.

Ѓурѓица БОЈЧОВА
Марија НЕРКОВА

МЛАД ФОКУС: Со што конкретно се занимава Coding factory како релативно нова ИТ-компанија?

АЛЕКСОВСКИ: Најпрвин здраво, и благодарам што ме поканите на ова интервју. Coding factory како релативно млада и нова ИТ-компанија претежно се занимава со изработка и изготвување на најсовремените веб-решенија, дизајн и маркетинг. Ова се нашите примарни дејности, но во последниве неколку месеци работиме и на проекти од областа на вештачката интелигенција, како и на развивање софтвер.

МЛАД ФОКУС: Вашата работа е мобилна и може да ја работите од кој било крај на светот. Дали, и покрај овој факт, вие се гледате во Македонија на долг временски период?

АЛЕКСОВСКИ: Точно така. Денес програмирањето е барано во светски рамки, многу западни европски држави нудат многу добри

услови за работа со целосен пакет на релокација (плаќаат стан, автомобил, сметки со цел да добијат квалитетни програмери) тоа е од причина што на глобално ниво има дефицит од околу 400.000 програмери.

Колку и да гледам проблеми во Македонија, со образование, здравство, судство како и најголемиот проблем, според мене, загадувањето, имам надеж дека ова ќе се реши, затоа и сум тука каде што сум. Се школував во оваа држава, основав свој бизнис, и морам да верувам со тоа што ќе почнам од мојата компанија да применувам работи што треба да се применуваат на глобално ниво. „Be the change you wish to see in the world“.

МЛАД ФОКУС: Какво е Вашето мислење за работата како фриленсер преку интернет?

АЛЕКСОВСКИ: Искрено, мислам дека е многу добро да бидеш фриленсер. Самиот јас пред да основам компанија бев фриленсер повеќе од 8 години. Клиентите ми беа 99 отсто од странство (Австралија, Америка, Швајцарија).

Работното време е флексибилно, поточно ти самиот го одредуваш (некогаш знае да биде проблем од аспект на time management), немаш шефови и надредени. Само работиш со рокови, ако не ги исполниш тие рокови, има строги договори по кои може да одговараш и правно, па затоа мора работата да ја сфатиш сериозно. И во мојата компанија, работата како фриленсер ја негувам, и моментално соработувам со 4 фриленсери од различни градови од Македонија.

МЛАД ФОКУС: Колкава е Вашата просечна заработувачка преку интернет?

АЛЕКСОВСКИ: Месечната заработувачка зависи од тоа колку работа си завршил во месецот. Може да варира од 1.000 евра до 5.000 и нагоре, во зависност од проектите и од обемот на работа. Кога имам поголем обем на работа, ангажирам фриленсери.

ИНТЕРВЈУ: БЛАЖЕ АЛЕКСОВСКИ, ОСНОВАЧ И СОПСТВЕНИК НА CODING FACTORY ЗА НЕКОЛКУ ПОТРОШЕНИ ЧАСА НА ИНТЕРНЕТ, МОЖЕ ДА СЕ ЗАРАБОТИ И ПРОСЕЧНА МАКЕДОНСКА ПЛАТА

МЛАД ФОКУС: За крај, дали би им ја препорачале оваа работа на младите и дали секој може да работи како фриленсер?

АЛЕКСОВСКИ: Дефинитивно, да! Работата како фриленсер е убаво искуство. На почетокот работев од повеќе делови на Европа, од кои еден од поубавите бил Италија, каде што пред 5 години поминав цело лето.

Како фриленсер ја имаш слободата да работиш од кое било место на светот. Има и убави и лоши искуства, кога станав преприемач, увидов дека работата со фриленсери, на моменти, знае да биде комплицирана, од аспект на координација, утрински состаноци, исполнување дневни задачи и други работи, ама во никој случај не е невозможна.

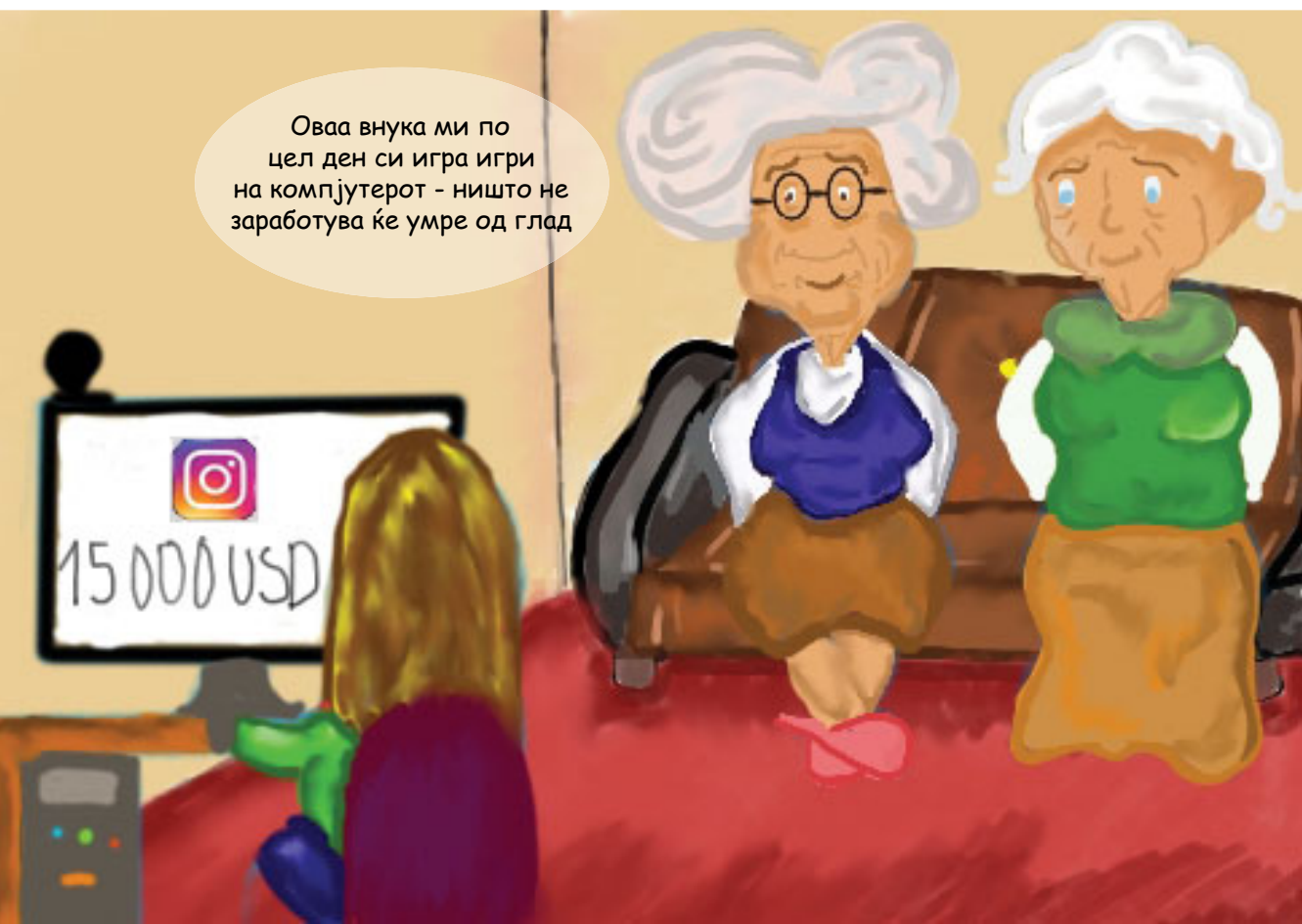
Денес на интернет, сè ни е на дланка, не мора да си програмер, или дизајнер за да работиш како фриленсер. На страниците како upwork, freelancer l peopleperhour има неограничено многу работа за: преведувачи, dataentry, фитнес-инструктори, менаџери на социјални медиуми и др. Ги охрабрувам младите повеќе време да поминуваат на овие платформи, некогаш само со 1-2 часа работа на ден, кои секако се губат на социјалните медиуми, може и да се стаса до просечната плата во Македонија.

СПЕЦИЈАЛЕН ПРИЛОГ НА АКАДЕМИЈАТА ЗА ПРАКТИЧНА ОБУКА НА МЛАДИ НОВИНАРИ ПРИ МАГАЗИНОТ „ФОКУС“

МЛАД ФОКУС

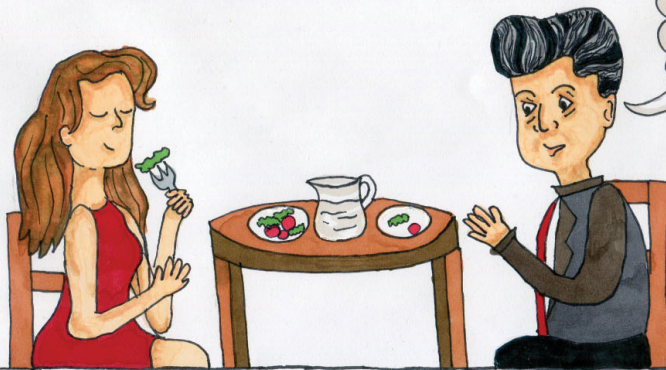
Стрип

Оваа внука ми по
цел ден си игра игри
на компјутерот - ништо не
заработува ќе умре од глад

1975 година

Штом ми стигне К-15 ќе можам да те водам во синдикално одморалиште во Тиват- ее замисли нашите баби и дедовци никогаш не виделе море

2020 година

Кога ќе ми се префрлат сите средства од Гугл Адс јас тебе ќе те носам на Бали во Индонезија- еј замисли нашите родители некогаш оделе на одмор во синдикални одморалишта во Тиват

Ги изгубив само во еден ден на берза на криптовалути- затоа те молам дај му 100 денари за градски превоз-а за пари не се грижи, штом еднаш сум успеал да ги направам повторно ќе најдам начин да се збогатам преку ноќ

Добро нели до минатиот месец заработуваше илјадници евра- каде ти отидоа сите тие пари?

СПЕЦИЈАЛЕН ПРИЛОГ НА АКАДЕМИЈАТА ЗА ПРАКТИЧНА ОБУКА НА МЛАДИ НОВИНАРИ ПРИ МАГАЗИНОТ „ФОКУС“

МЛАД ФОКУС

Издание број 3 • Заработка преку интернет

Проектот е финансиски поддржан од Фондацијата Отворено општество Македонија

FOUNDATION ФОНДАЦИЈА
OPEN ОТВОРЕНО
SOCIETY ОПШТЕСТВО
MACEDONIA МАКЕДОНИЈА